

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

3.1 Κοινωνική θέση

Κοινωνική θέση → ο ρόλος που καταλαμβάνει κάθε άτομο στις κοινωνικές ομάδες που συμμετέχει (π.χ. μαθητής, δάσκαλος, γονιός, εργαζόμενος)

Η κοινωνική θέση **ΣΥΝΕΠΑΓΕΤΑΙ** δικαιώματα και υποχρεώσεις (δύναμη/ εξουσία) ανάλογα με την κοινωνική θέση

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ των κοινωνικών θέσεων ως θέσεις μεγαλύτερης και μικρότερης ευθύνης δηλαδή μεγαλύτερης και μικρότερης εξουσίας-δύναμης.

Πώς καταλαμβάνει ένα άτομο μια κοινωνική θέση; (ΚΡΙΤΗΡΙΑ)

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Εκ γενετής χαρακτηριστικά → **ΔΟΤΕΣ** κοινωνικές θέσεις
- Επίκτητα κοινωνικά χαρακτηριστικά → **ΚΑΤΑΚΤΗΜΕΝΕΣ** κοινωνικές θέσεις

Η σημασία των κοινωνικών χαρακτηριστικών διαφέρει από εποχή σε εποχή

Στις παραδοσιακές κοινωνίες έχουν μεγαλύτερη σημασία τα εκ γενετής χαρακτηριστικά ενώ στις σύγχρονες τα επίκτητα.

3.2 Κοινωνικός Ρόλος

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

Κοινωνικός ρόλος: Η συμπεριφορά που οφείλει να έχει το άτομο, επειδή κατέχει μια θέση σε μια κοινωνική ομάδα

Η κοινωνική θέση συνδέεται με τον κοινωνικό ρόλο αντίστοιχα με υποχρεώσεις και δικαιώματα (συμπεριφορά)

Οι κοινωνικοί ρόλοι προσδιορίζονται από συγκεκριμένους **κοινωνικούς κανόνες** που καθορίζουν τη συμπεριφορά μας. **(οι κανόνες είναι το πλαίσιο του ρόλου)**

Όμως παρά την ύπαρξη των κανόνων **η συμπεριφορά του κάθε ατόμου είναι μοναδική**, λόγω της προσωπικότητας → κοινωνικός ρόλος είναι η συμπεριφορά του κάθε ατόμου

Σύγκρουση ρόλων: Υπάρχει όταν ένα άτομο έχει περισσότερους ρόλους οι υποχρεώσεις του ενός έρχονται **σε αντίθεση (σύγκρουση)** με τις υποχρεώσεις ενός άλλου [πχ εργαζόμενη μητέρα, συμμαθητής και φίλος, εργοδότης και φίλος / συγγενής]

3.3 Οι κοινωνικοί κανόνες

Κοινωνική αξία: μια ιδέα ή μιας κατάσταση που θεωρείται ως ιδιαίτερα σημαντική από την κοινωνία (πχ ελευθερία, δημοκρατία)

Οι κοινωνικές αξίες εκφράζονται μέσα από

Κοινωνικοί κανόνες: Είναι **πρότυπα συμπεριφοράς** που διαμορφώνονται με βάση τις κοινωνικές αξίες κάθε κοινωνίας ή κοινωνικής ομάδας (συμπεριφορά που συμφωνεί με τις αξίες).

ΕΙΔΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

- **Γενικοί** (αφορούν όλους μας, πχ απαγόρευση κλοπής) **και ειδικοί** (αφορούν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες πχ επαγγελματικό απόρρητο)
- **Αυστηροί** (προβλέπεται πάντα ποινή όταν παραβιαστούν, πχ εγκληματική συμπεριφορά) **και χαλαροί ή ελαστικοί** (υπάρχει περιθώριο ελευθερίας επιλογής, δεν προβλέπεται ποινή, πχ τρόπος ντυσίματος)
- **Τυπικοί** (οι γραπτοί και νομοθετημένοι κανόνες) και **άτυποι** (οι άγραφοι, μη νομοθετημένοι κανόνες – στηρίζονται στη συνήθεια και το έθιμο)

3.4 Κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνική κινητικότητα

Κοινωνική διαστρωμάτωση

- Υπάρχει σε κάθε κοινωνία, λόγω των διαφορετικών κοινωνικών χαρακτηριστικών **(διαφορετικότητα)**
- **Τι είναι;** Είναι ο τρόπος που κάθε κοινωνία ιεραρχεί τα άτομα, με βάση τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά (κριτήριο)
- Η κοινωνία χωρίζεται/ ιεραρχείται **σε κοινωνικές τάξεις** (εργατική, μικροαστική, μεσοαστική, μεγαλοαστική)
- Επηρεάζει την κοινωνική ζωή των ατόμων, τις αντιλήψεις τους για τον κόσμο, τις πολιτικές τους επιλογές κλπ
- **η δυνατότητα μετακίνησης ενός ατόμου από μια κοινωνική τάξη σε άλλη ονομάζεται κοινωνική κινητικότητα** και διακρίνουμε:

α) κλειστό σύστημα διαστρωμάτωσης (τα άτομα δεν μπορούν να καλυτερεύσουν την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση, εφόσον οι θέσεις τους είναι δοτές, πχ κάστες στην Ινδία)

β) ανοιχτό σύστημα διαστρωμάτωσης (τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση)

- **Επιτυγχάνεται** μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της αλλαγής επαγγέλματος. Σχετίζεται με την ισότητα των ευκαιριών (όλοι να έχουν την ίδια δυνατότητα για κοινωνική μεταβολή) και γι' αυτό το λόγο **οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες**, όπως οι άνεργοι, οι γυναίκες, τα άτομα με αναπηρίες, οι νέοι, οι μετανάστες, **ενισχύονται μέσω των κρατικών πολιτικών.**

- **Η κοινωνική κινητικότητα διακρίνεται σε:** α) **ανοδική**

β) **καθοδική**

γ) **οριζόντια** (όταν αλλάζει π.χ. μόνο το επάγγελμα, χωρίς να αλλάζει η κοινωνική τάξη)

- **Διαγενεακή κινητικότητα:** η κινητικότητα των ατόμων σε σύγκριση με την κοινωνική τάξη των γονιών τους

3.5 Κοινωνική Μεταβολή

➤ **Αιτίες (γιατί δημιουργείται):**

α) αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον

β) μεταβολές στην τεχνολογία (π.χ. βιομηχανική επανάσταση, επανάσταση υψηλής τεχνολογίας)

γ) πόλεμοι, επαναστάσεις και κοινωνικά κινήματα (π.χ. Γαλλική επανάσταση, εμφύλιος πόλεμος στην Αμερική, φεμινιστικό κίνημα)

➤ **Τρόπος πραγματοποίησης (πώς γίνονται):**

α) με αργό ρυθμό (αλλάζουν οι νοοτροπίες και οι αξίες της κοινωνίας) ή

με ταχύ ρυθμό (αλλάζουν ο υλικός πολιτισμός και η τεχνολογία)

β) ειρηνικά (μέσω εκλογών ή νομοθετικών κειμένων) ή

επαναστατικά (π.χ. Γαλλική Επανάσταση, Οκτωβριανή Επανάσταση)

➤ **Συνέπειες (αποτελέσματα):**

α) για το άτομο: βελτίωση των συνθηκών ζωής λόγω ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας, αλλά και ψυχολογικά προβλήματα και προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, λόγω των ταχύτατων μεταβολών

β) για την κοινωνία: δημοκρατικές κατακτήσεις (ανθρώπινα δικαιώματα), επιστημονικές εξελίξεις και πλανητική επικοινωνία (παγκοσμιοποίηση)

κοινωνικά προβλήματα: φτώχεια, ανεργία, κοινωνικές διακρίσεις (ρατσισμός), επιβάρυνση περιβάλλοντος